

**«Тарих (Қазақстан тарихы, Дүниежүзі тарихы)» пәні бойынша Ұлттық біліктілік
тестілеуге арналған тест спецификациясы**

1. Мақсаты: Техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарында жұмыс істейтін педагогтарды аттестаттау барысында Ұлттық біліктілік тестілеуге арналған тест тапсырмаларын әзірлеу үшін құрастырылған.

2. Міндеті: Педагогтардың біліктілік деңгейінің біліктілік талаптарға сәйкестігін анықтау.

3. Мазмұны: «Тарих (Қазақстан тарихы, Дүниежүзі тарихы)» жалпы білім беретін пәні бойынша педагогтарды аттестациялауға арналған тест.

№	Тақырып	№	Тақырыпша
01	Орталық Азия өркениеттері: саналуандылығы және мәдени ортақтығы	01	Орталық Азия: ұғымының тарихи және географиялық аспектілері
		02	Орталық Азияның дәстүрлі өркениеттерін зерттеу тарихы
02	«Ұлы Дала» өркениеті	03	«Ұлы Дала» көшпелі өркениетінің қайнар көзі және қалыптасуының ерекшеліктері (энеолит пен қола дәуірі)
03	Орталық Азия және әлемдік өркениет	04	Әлемдік мәдениеттің дамуына Орталық Азия халықтарының қосқан үлесі
04	Дәстүрлі қазақ қоғамы: этникалық құрылымы және әлеуметтік ұйымдасуы	05	Қазақтардың ру-тайпалық құрылымы қалыптасуының тарихи шарттары
		06	Дәстүрлі қазақ қоғамының әлеуметтік жіктелуінің ерекшеліктері
05	Мемлекет, соғыс және революциялар тарихынан	07	Қазақстан территориясындағы ерте мемлекеттер
		08	Қазақстан аумағындағы ерте мемлекеттердің саяси ұйымдасуы
06	Ұлы Дала көшпенділерінің империялары	09	Түркі империясы - көшпенділер мемлекеттілігінің классикалық үлгісі. Түркі империясының мұрагерлері
		10	Шыңғысхан империясы және оның мұрагерлері
07	Қазақ хандығы - Орталық Азиядағы алғашқы ұлттық мемлекет	11	Ақ Орда - Қазақ хандығының негізі
		12	Қазақ хандығы: мемлекеттің саяси институттары
08	Тәуелсіздікке жол және ұлттық мемлекеттіліктің қайта жаңғыртылуы	13	Мемлекеттік егемендікті қалпына келтіру жолындағы қазақ халқының күресі
		14	Қазақ мемлекеттілігінің кеңестік түрі
		15	Ұлттық мемлекеттіліктің жаңғыртылуы
09	Мәдениеттің дамуы	16	Қазақ халқының дәстүрлі мәдениеті - дала өркениетінің мұрасы
		17	Қазақтардың дәстүрлі дүниетанымы
10	Ұлттық жаңғыру кезеңіндегі мәдениет	18	Мәдениеттің қазіргі кезеңдегі дамуы
11	Қазақтардың тіршілікті қамтамасыз етудің дәстүрлі жүйесі	19	Қазақстан қала мәдениетінің дамуындағы Ұлы Жібек жолының рөлі. Экономикалық және мәдени өзара қарым – қатынас және өзара әсері

12	Қазақстанның қазіргі замандағы әлеуметтік – экономикалық дамуы	20	XX ғасырдағы Қазақстан экономикасының дамуы
		21	Қазақстан Республикасының экономикасының дамуы
13	Қазақстанда полиэтникалық қоғамның қалыптасу тарихы	22	Қазақстан халқының моноэтникалық құрамының өзгеруі (XVIII ғасыр - XX ғасырдың басы). Кеңестік кезеңде, Қазақстанда полиэтникалық қоғамның қалыптасуы
14	Қазақстандағы әлеуметтік-саяси ойдың эволюциясы	23	«Зарзаман» ағымы өкілдерінің идеологиялық құндылықтары. XIX ғасырдағы қазақ ағартушыларының қоғамдық-саяси көзқарастары
15	«Алаш» –қоғамдық ой және ұлттық идея	24	«Алаш» ұлттық идеясының тұжырымдамалық негіздері
16	Ортағасырлық Қазақстанның ғылыми мұрасы	25	Ортағасырлық Қазақстанның ғылымның дамуы
17	Қазақстанда полиэтникалық қоғамның қалыптасу тарихы	26	Қазақстан халқының моноэтникалық құрамының өзгеруі (XVIII ғасыр -XX ғасырдың басы). Қазақстан халқының моноэтникалық құрамының қалыптасуы
18	XVIII-XX ғғ Қазақстандағы білім мен ғылымның дамуы	27	XVIII-XX ғасырдың басында Қазақстандағы зерттеулер. XIX - XX ғасырдың басында Қазақстандағы оқу орындарының қызметі
19	Әлем тарихының барысына әсер еткен әскери -саяси оқиғалар	28	Антикалық кезеңдегі әлемдік империялардың қалыптасуы
		29	Ғұндардың жаулап алушылық жорықтары ежелгі заманнан ортағасырларға өтудің бір факторы ретінде
		30	Араб шапқыншылықтары мен Крест жорықтары
		31	Еуразия картасының өзгеруіне Шыңғысхан жорықтарының ықпалы
		32	Еуропаның өзгеруіне Наполеон жорықтарының әсері
		33	XX ғасырдағы дүниежүзілік соғыстардың халықаралық қатынастар жүйесіне әсері
20	Революциялар қоғам өзгеруінің бір факторы ретінде	34	Буржуазиялық революциялар – индустриалды қоғамның құрылуының катализаторы
		35	Социалистік революция әлеуметтік теңдік идеяларын жүзеге асырудың радикалды әдісі ретінде
		36	Қазіргі кездегі революциялар: себептері мен салдары
21	Адамзаттың мәдени мұрасын сақтап қалу жолдары	37	Адамзаттың тарихи-мәдени мұрасын сақтап қалудағы ЮНЕСКО-ның қызметі. Әлемдегі ең ірі мұражайлар: адамзаттың тарихи жадының қазынасы
22	Өнер – қоғам дамуының бейнесі	38	Тарихи процестер контекстіндегі өнердің бағыттары мен стильдері
		39	Заманауи өнердің даму тенденциялары
23	Қазіргі қоғамның рухани-адамгершілік құндылықтары	40	Жалпыадамзаттық адамгершілік құндылықтардың қалыптасуы. Тарихи оқиғалар контекстіндегі құндылықтардың өзгеруі
		41	Жаһандану жағдайындағы рухани-адамгершілік құндылықтардың өзгеру мәселесі
24	Экономикалық	42	Экономика және экономикалық жүйенің типтері

	жүйелердің тарихи типтері: өзгерістер мен сабақтастығы	43	Дәстүрлі аграрлы экономика нарықтық экономика. Жоспарлы социалистік экономика. Экономиканың аралас түрлері
25	Мемлекеттің экономикалық дамуына табиғи-географиялық фактордың әсері	44	Табиғи географиялық факторларға қарай мемлекеттердің шаруашылық мамандандырылуы. Мемлекеттердің экономикалық дамуындағы табиғи-географиялық шектеуші факторларға төтеп берудің тарихи мысалдары
26	Тарих кезеңіндегі елдердің әлеуметтік-экономикалық дамуы	45	Экономикалық даму деңгейі бойынша әлем елдерін саралау
27	Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам	46	Құқықтық мемлекет түсінігі. Құқықтық мемлекет принциптерінің жүзеге асырылуының тарихи тәжірибесі
		47	Азаматтық қоғам түсінігі және жалпы сипаттамасы. Азаматтық қоғамдағы үкіметтік емес ұйымдар
28	Әлемнің қазіргі саяси жүйесі	48	Әлемнің саяси жүйесінің өзгеруі. Әлем құрылысының постбиполярлық жүйесі
29	Қазіргі кездегі бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтау мәселесі	49	Халықаралық қауіпсіздікке төнген қазіргі кездегі қауіп-қатерлер. Бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтауда мемлекеттердің бірлескен әрекеттері
30	Жаңа заман және қазіргі кездегі қоғамдық ойдың эволюциясы	50	Жаңа заман және қазіргі кездегі қоғамдық ойдың дамуының негізгі бағыттары
31	XX ғасырдағы бостандық пен әділеттілік үшін күресушілер	51	М. Ганди және оның бейбіт жолмен қарсыласу идеясы Мартин Лютер Кингтің ұлы арманы
Мәнмәтіндік тапсырмалар (мәтін, кесте, графика, статистикалық ақпараттар, суреттер және т.б.).			

4. Тапсырма мазмұнының сипаттамасы:

- **Орталық Азия өркениеттері: саналуандылығы және мәдени ортақтығы.** Орталық Азия: ұғымының тарихи және географиялық аспектілері. Орталық Азияның дәстүрлі өркениеттерін зерттеу тарихы.
- **«Ұлы Дала» өркениеті.** «Ұлы Дала» көшпелі өркениетінің қайнар көзі және қалыптасуының ерекшеліктері (энеолит пен қола дәуірі).
- **Орталық Азия және әлемдік өркениет.** Әлемдік мәдениеттің дамуына Орталық Азия халықтарының қосқан үлесі.
- **Дәстүрлі қазақ қоғамы: этникалық құрылымы және әлеуметтік ұйымдасуы.** Қазақтардың ру-тайпалық құрылымы қалыптасуының тарихи шарттары. Дәстүрлі қазақ қоғамының әлеуметтік жіктелуінің ерекшеліктері.
- **Мемлекет, соғыс және революциялар тарихынан.** Қазақстан территориясындағы ерте мемлекеттер. Қазақстан аумағындағы ерте мемлекеттердің саяси ұйымдасуы.
- **Ұлы Дала көшпенділерінің империялары.** Түркі империясы - көшпенділер мемлекеттілігінің классикалық үлгісі. Түркі империясының мұрагерлері. Шыңғысхан империясы және оның мұрагерлері.
- **Қазақ хандығы - Орталық Азиядағы алғашқы ұлттық мемлекет.** Ақ Орда - Қазақ хандығының негізі. Қазақ хандығы: мемлекеттің саяси институттары.
- **Тәуелсіздікке жол және ұлттық мемлекеттіліктің қайта жаңғыртылуы.** Мемлекеттік

егемендікті қалпына келтіру жолындағы қазақ халқының күресі. Қазақ мемлекеттілігінің кеңестік түрі. Ұлттық мемлекеттіліктің жаңғыртылуы.

- **Мәдениеттің дамуы.** Қазақ халқының дәстүрлі мәдениеті - дала өркениетінің мұрасы. Қазақтардың дәстүрлі дүниетанымы.

- **Ұлттық жаңғыру кезеңіндегі мәдениет.** Мәдениеттің қазіргі кезеңдегі дамуы.

- **Қазақтардың тіршілікті қамтамасыз етудің дәстүрлі жүйесі.** Қазақстан қала мәдениетінің дамуындағы Ұлы Жібек жолының рөлі. Экономикалық және мәдени өзара қарым – қатынас және өзара әсері.

- **Қазақстанның қазіргі замандағы әлеуметтік – экономикалық дамуы.** XX ғасырдағы Қазақстан экономикасының дамуы. Қазақстан Республикасының экономикасының дамуы.

- **Қазақстанда полиэтникалық қоғамның қалыптасу тарихы.** Қазақстан халқының моноэтникалық құрамының өзгеруі (XVIII ғасыр - XX ғасырдың басы). Кеңестік кезеңде Қазақстанда полиэтникалық қоғамның қалыптасуы.

- **Қазақстандағы әлеуметтік-саяси ойдың эволюциясы.** "Зарзаман" ағымы өкілдерінің идеологиялық құндылықтары. XIX ғасырдағы қазақ ағартушыларының қоғамдық-саяси көзқарастары.

- **«Алаш» –қоғамдық ой және ұлттық идея.** "Алаш" ұлттық идеясының тұжырымдамалық негіздері.

- **Ортағасырлық Қазақстанның ғылыми мұрасы.** Ортағасырлық Қазақстанның ғылымның дамуы.

- **Қазақстанда полиэтникалық қоғамның қалыптасу тарихы.** Қазақстан халқының моноэтникалық құрамының өзгеруі (XVIII ғасыр -XX ғасырдың басы). Қазақстан халқының моноэтникалық құрамының қалыптасуы.

- **XVIII-XX ғғ Қазақстандағы білім мен ғылымның дамуы.** XVIII-XX ғасырдың басында Қазақстандағы зерттеулер. XIX - XX ғасырдың басында Қазақстандағы оқу орындарының қызметі.

- **Әлем тарихының барысына әсер еткен әскери -саяси оқиғалар.** Антикалық кезеңдегі әлемдік империялардың қалыптасуы. Ғұндардың жаулап алушылық жорықтары ежелгі заманнан ортағасырларға өтудің бір факторы ретінде. Араб шапқыншылықтары мен Крест жорықтары. Еуразия картасының өзгеруіне Шыңғысхан жорықтарының ықпалы. Еуропаның өзгеруіне Наполеон жорықтарының әсері. XX ғасырдағы дүниежүзілік соғыстардың халықаралық қатынастар жүйесіне әсері.

- **Революциялар қоғам өзгеруінің бір факторы ретінде.** Буржуазиялық революциялар – индустриалды қоғамның құрылуының катализаторы. Социалистік революция әлеуметтік теңдік идеяларын жүзеге асырудың радикалды әдісі ретінде. Қазіргі кездегі революциялар: себептері мен салдары.

- **Адамзаттың мәдени мұрасын сақтап қалу жолдары.** Адамзаттың тарихи-мәдени мұрасын сақтап қалудағы ЮНЕСКО-ның қызметі. Әлемдегі ең ірі мұражайлар: адамзаттың тарихи жадының қазынасы.

- **Өнер – қоғам дамуының бейнесі.** Тарихи процестер контекстіндегі өнердің бағыттары мен стильдері. Заманауи өнердің даму тенденциялары.

- **Қазіргі қоғамның рухани-адамгершілік құндылықтары.** Жалпыадамзаттық адамгершілік құндылықтардың қалыптасуы. Тарихи оқиғалар контекстіндегі құндылықтардың өзгеруі. Жаһандану жағдайындағы рухани-адамгершілік құндылықтардың өзгеру мәселесі.

- **Экономикалық жүйелердің тарихи типтері: өзгерістер мен сабақтастығы:** Экономика және экономикалық жүйенің типтері. Дәстүрлі аграрлы экономика нарықтық экономика. Жоспарлы социалистік экономика. Экономиканың аралас түрлері.

- **Мемлекеттің экономикалық дамуына табиғи-географиялық фактордың әсері.** Табиғи географиялық факторларға қарай мемлекеттердің шаруашылық мамандандырылуы. Мемлекеттердің экономикалық дамуындағы табиғи-географиялық шектеуші факторларға төтеп берудің тарихи мысалдары.

- **Тарих кезеңіндегі елдердің әлеуметтік-экономикалық дамуы.** Экономикалық даму

деңгейі бойынша әлем елдерін саралау.

- **Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам.** Құқықтық мемлекет түсінігі. Құқықтық мемлекет принциптерінің жүзеге асырылуының тарихи тәжірибесі. Азаматтық қоғам түсінігі және жалпы сипаттамасы. Азаматтық қоғамдағы үкіметтік емес ұйымдар.

- **Әлемнің қазіргі саяси жүйесі.** Әлемнің саяси жүйесінің өзгеруі. Әлем құрылысының постбиополярлық жүйесі.

- **Қазіргі кездегі бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтау мәселесі.** Халықаралық қауіпсіздікке төнген қазіргі кездегі қауіп-қатерлер. Бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтауда мемлекеттердің бірлескен әрекеттері.

- **Жаңа заман және қазіргі кездегі қоғамдық ойдың эволюциясы.** Жаңа заман және қазіргі кездегі қоғамдық ойдың дамуының негізгі бағыттары.

- **XX ғасырдағы бостандық пен әділеттілік үшін күресушілер.** М. Ганди және оның бейбіт жолмен қарсыласу идеясы Мартин Лютер Кингтің ұлы арманы.

5. Тесттің бір нұсқасындағы тест тапсырмаларының қиындығы: тест

тапсырмаларының қиындығы 3 деңгейде беріледі: базалық деңгейде (А) – 25 %; орташа деңгейде (В) – 50 %; жоғары деңгейде (С) – 25 %.

Базалық деңгейдегі тест тапсырмалары қарапайым білім мен дағдыларын пайдалануға, түсушінің ең төменгі дайындық деңгейіне баға беруге, белгілі бір нұсқаулардың көмегімен әрекеттерді орындауға, қарапайым дәлелдер мен ұғымдарды пайдалануға негізделген.

Орташа деңгейдегі тест тапсырмалары негізгі білім мен дағдыларын дұрыс пайдалануға, жаңа жағдайларда қарапайым модельдерді тануға, деректерді талдау мен салыстыруға, жүйелеуге, дәлелдерді қолданып, ақпаратты жалпылау мен қорытынды жасау қабілеттерін бағалауға негізделген.

Жоғары деңгейдегі тест тапсырмалары неғұрлым күрделі білім мен дағдыларын пайдалануды, тапсырмалардың күрделі модельдерін тануды, мәселелерді шешу үшін білім мен дағдыларын біріктіруді, күрделі ақпаратты немесе деректерді талдауды, пайымдауды, тұжырымдарды негіздеуге бағытталған.

6. Тест тапсырмаларының формалары: Бір дұрыс жауапты және бір немесе бірнеше дұрыс жауапты таңдауға арналған жабық формадағы тест тапсырмалары.

7. Тест тапсырмаларын орындау уақыты:

Бір тапсырманы орындаудың орташа ұзақтығы 1,5 – 2 минутты құрайды.

8. Бағалау:

Аттестация кезінде тестілеудің жиынтық балы есептелінеді.

Бес жауап нұсқасынан бір дұрыс жауап таңдалған тапсырма үшін – 1 балл, дұрыс орындалмаған тапсырмаға – 0 балл алады.

Бірнеше жауап нұсқасынан барлық дұрыс жауаптар үшін – 2 балл, жіберілген бір қате үшін – 1 балл, екі және одан көп қате жауап үшін – 0 балл беріледі.

9. Ұсынылған әдебиеттер тізімі:

1. Б.Аяған. Қазақстанның қазіргі заман тарихы (1991-2014): Ғылыми-танымдық басылым. - А. Атамұра, 2014.
2. З.А.Джандосова. Қазақстан тарихы. 10 - сыныпқа арналған оқулық.- Алматы: Мектеп, 2019 //http://expert.mektep.kz/ru/shop/126439-10_klass/126440-azastan_tarihy_10/1.
3. З.А.Джандосова. Қазақстан тарихы. 11- сыныпқа арналған оқулық. - Алматы: Мектеп, 2019 https:// http://expert.mektep.kz/ru/shop/217159-11_klass/217172-azastan_tarihy_11/1.
4. Қазақстан тарихы (ежелгі заманнан осы уақытқа дейін) 5 томдық. -А.: Атамұра, 2010.
5. Е.Бекмаханов. Қазақстан ХІХ ғасырдың 20-40 жылдарында: Оқу құралы / Е. Бекмаханов.- Алматы: Санат, 1994.

6. Қ.Салғараұлы. Хандар кестесі: Шығыс хандарының жылнамалық кестесі / Қ.Салғараұлы.- Алматы: Жалын, 1992.
7. Қазақ халқының дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары 1- том. / Құраст. С.Әжіғали.- Алматы: Арыс, 2005.
8. Қазақ халқының тарихи тұлғалары. 1-кітап. - Алматы: Өнер, 2011.
9. Қазақ халқының тарихи тұлғалары. 2-кітап. -А.: Өнер, 2013.
10. Қазақстанның жаңа және қазіргі заман тарихы : Оқулық.- Алматы: Қазақ университеті, 2005.
11. М.Қойгелдиев. Алаш қозғалысы 1-2 том / М. Қойгелдиев.- 2-бас, өңделген, толықтырған. - Алматы: Мектеп, 2008.
12. Н.Ә.Назарбаев. Ғасырлар тоғысында. -А.: Өнер, 1996.
13. Н.Ә.Назарбаев. Сындарлы он жыл. -А.: Атамұра, 2001.
14. Н.Ә.Назарбаев. Тарих толқынында. -А.: Атамұра, 1992.
15. Н.Ә.Назарбаев. Тәуелсіздікке бес жыл. -А.: Қазақстан, 1996.
16. С.Кенжеахметұлы. Қазақтың салт-дәстүрлерімен әдет-ғұрыптары. –А.: Атамұра, 2013.
17. Т.Ақселеу. Көшпелілер тарихы / Т. Ақселеу.- Алматы: Атамұра, 1995.
18. Т.И.Сұлтанов. Шыңғыс хан және ұрпақтары / Т.И. Сұлтанов.- Алматы: Мектеп, 2015.
19. Ә.Шүпеков, М.Ғұбайдуллина, М.Дәкенов. Дүниежүзі тарихы (1914-1945 жж): 10-сыныбына арналған оқулық / К.Қожахметұлы. – Алматы,2014
20. Дүниежүзі тарихы. Жалпы білім беретін мектептің қоғамдық – гуманитарлық бағытындағы 11 –сыныбына арналған оқулық. 1 – Бөлім (Жоба)// http://expert.mektep.kz/ru/shop/217159-11_klass/217173-dnizezhz_tarihy_11_og_1_blm/1
21. Дүниежүзі тарихы. Жалпы білім беретін мектептің қоғамдық – гуманитарлық бағытындағы 11 –сыныбына арналған оқулық. 2 – Бөлім (Жоба)// http://expert.mektep.kz/ru/shop/217159-11_klass/217193-dnizezhz_tarihy_11_og_2_blm/1
22. Р.Р.Қайырбекова , С.В.Тимченко, З.А.Джандосова. Дүниежүзі тарихы. Жалпы білім беретін мектептің қоғамдық – гуманитарлық бағытындағы 10 – сыныбына арналған оқулық. 1 – Бөлім. –Алматы: Мектеп, 2019.http://expert.mektep.kz/ru/shop/12067010_klass_og/121083-dnizezhz_tarihy_10/1
23. Р.Р.Қайырбекова , С.В.Тимченко, З.А.Джандосова. Дүниежүзі тарихы. Жалпы білім беретін мектептің қоғамдық – гуманитарлық бағытындағы 10 –сыныбына арналған оқулық. 2 – Бөлім. –Алматы: Мектеп, 2019 http://expert.mektep.kz/ru/shop/12067010_klass_og/121085-dnizezhz_tarihy_10/1
24. Садықов, Р.Қайырбекова, С.Тимченко. Дүниежүзі тарихы. Жалпы білім беретін мектептің қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы 11-сыныбына арналған оқулық. - Алматы, 2011
25. Б.З.Бөжеева. Еуропа және Америка елдерінің қазіргі заман тарихы оқу құралы – Алматы: Қазақ университеті, 2010
8. Ғ.С. Сапарғалиев, А.Ибраева . Мемлекет және құқық теориясы. – Астана: Фолиант, 2014
26. Дүние жүзі тарихы: Энциклопедия. - А.: Фолиант, 2015
27. Н.Қалиұлы. Өнегелі өмір. -А.: Қазақ университеті, 2019
28. О.С.Локтионова. Дүние жүзі тарихы. – Алматы: Мектеп, 2011